การพัฒนาระบบนิเวศ (Ecosystem) เพื่อขับเคลื่อนจังหวัดอุตรดิตถ์

สู่การเป็น "เมืองสูงวัยที่มีคุณภาพ" ครอบคลุมทุกช่วงวัยของผู้สูงอายุ

จัดทำเพื่อสนับสนุนกระบวนการร่วมคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเข้าสู่ "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" (Complete Aged Society) แล้ว โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ขณะที่สัดส่วนวัยแรงงานต่อผู้สูงอายุลดลงอย่างต่อเนื่อง จากเดิมวัยทำงาน 6 คนดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ปัจจุบันเหลือเพียงประมาณ 2 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ทำให้ทุกภาคส่วนต้องเตรียมระบบรองรับอย่างเป็นระบบนิเวศ มิใช่ภารกิจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) เพื่อวางกรอบทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยกรมกิจการผู้สูงอายุใช้แนวคิด Active Ageing เป็นกรอบการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชมรมผู้สูงอายุในรูปแบบ "หุ้นส่วนในงานพัฒนาด้านผู้สูงอายุ" จังหวัดอุตรดิตถ์จึงควรอาศัยกลไกนี้ในการออกแบบระบบนิเวศการดูแลผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และครอบคลุมทุกช่วงวัยย่อยของผู้สูงอายุ ได้แก่ 60–69 ปี 70–79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ซึ่งมีความต้องการการดูแลที่แตกต่างกัน

2. กรอบแนวคิดการพัฒนา

2.1 Active Ageing (WHO)

องค์การอนามัยโลกให้นิยาม Active Ageing ว่าเป็นกระบวนการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีส่วนร่วม และมีความมั่นคงปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ
ซึ่งสอดคล้องกับสามมิติที่จังหวัดอุตรดิตถ์กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนา คือ สุขภาพ (Health) เศรษฐกิจ (Security/Participation ทางเศรษฐกิจ) และสังคม (Participation ทางสังคม)

2.2 กรอบเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (WHO Age-Friendly Cities)

องค์การอนามัยโลกเสนอกรอบ 8 ด้านที่เกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่ พื้นที่กลางแจ้งและอาคาร การคมนาคม ที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมทางสังคม การเคารพและไม่แบ่งแยก การมีส่วนร่วมทางพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร และบริการสนับสนุนชุมชนและสุขภาพ ซึ่งจังหวัดอุตรดิตถ์สามารถใช้เป็นกรอบตรวจสอบความครบถ้วนของแผนงานในแต่ละมิติ

2.3 ระบบดูแลระยะยาว (Long Term Care) และธนาคารเวลา

ระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นกลไกสำคัญที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนงบประมาณให้ท้องถิ่นและชุมชนใช้เป็นฐานในการดูแล ควบคู่กับนวัตกรรมทางสังคม "ธนาคารเวลา" (Time Bank) ซึ่งเป็นระบบสะสมเวลาจากการช่วยเหลือผู้อื่นแทนค่าตอบแทนเป็นเงิน และเบิกถอนเวลากลับมาใช้เมื่อตนเองต้องการความช่วยเหลือในวัยสูงอายุ
ปัจจุบันมีการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในบริบทสังคมไทยแล้วในหลายพื้นที่

2.4 ผลการระดมความคิดจากภาคีเครือข่าย (กระบวนการกลุ่มย่อย) และการจัดหมวดหมู่ตามกรอบ Active Ageing

จากเวทีกระบวนการร่วมคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ คณะทำงานกลุ่มย่อยได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายผู้สูงอายุคุณภาพของจังหวัดอุตรดิตถ์ไว้ 2 ชุด ดังนี้

- กลุ่ม 1 กำหนดเป้าหมาย 5 ด้าน คือ (1) กินดี (2) สุขภาพดี (3) สิ่งแวดล้อมดี/อยู่ดี (4) มีเงินใช้ มีอาชีพ อยู่ได้ พึ่งตนเองได้ (5) ตายดี สมศักดิ์ศรี และ (6) สังคมดี ร่วมกิจกรรมได้
- กลุ่ม 2 ขยายความเป้าหมาย "สุขภาพดี มีความสุข" ด้วยกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมโภชนาการและการออกกำลังกาย สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สวัสดิการดูแลผู้ป่วยติดเตียง การพัฒนาผู้ดูแล ธนาคารเวลา การส่งเสริมอาชีพ และเครือข่ายคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ

เมื่อนำเป้าหมายและกิจกรรมของทั้งสองกลุ่มมาจัดหมวดหมู่ตามเสาหลักสามด้านของกรอบ Active Ageing (สุขภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคม และความมั่นคงปลอดภัย ตามข้อ 2.1) พร้อมกำหนดแนวทางการประเมินผลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้ ซึ่งใช้เป็นฐานในการจัดทำแผนปฏิบัติการตามมิติและช่วงวัยในข้อ 4

เสาหลัก Active Ageing	เป้าหมายจากกลุ่มย่อย	กิจกรรม/แนวทางดำเนินการ	แนวทางการประเมินผล (ตัวชี้วัด)	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สุขภาพ (Health)	• "กินดี" (กลุ่ม 1) • "สุขภาพดี มีความสุข" (กลุ่ม 2) • "ตายดี สมศักดิ์ศรี" (กลุ่ม 1)	• ตรวจสุขภาพประจำปี • ส่งเสริมการออกกำลังกาย • ให้ความรู้ด้านโภชนาการที่ปลอดภัย ไม่ก่อโรค และการป้องกันโรค • จัดสวัสดิการ/รูปแบบการดูแลผู้ป่วยติดเตียงและผู้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พร้อมกายอุปกรณ์สนับสนุน • พัฒนาความรู้และทักษะผู้ดูแล (Caregiver) ให้ครอบคลุมและเพียงพอ • การดูแลระยะท้ายอย่างมีศักดิ์ศรี (Palliative Care)	• ร้อยละผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี • ร้อยละผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมเพิ่มขึ้น/กลุ่มติดบ้านติดเตียงลดลง • ร้อยละ Caregiver ที่ผ่านการอบรมต่อจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ • ร้อยละผู้ป่วยระยะท้ายที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองที่บ้าน	สสจ. โรงพยาบาล/รพ.สต. อสม. ชมรมผู้สูงอายุ กปท./สปสช.
การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation)	• "สังคมดี ร่วมกิจกรรมได้" (กลุ่ม 1) • "สิ่งแวดล้อมดี อยู่ดี" (กลุ่ม 1 — องค์ประกอบด้านชุมชน)	• จัดตั้ง/พัฒนาชมรมผู้สูงอายุและโรงเรียนผู้สูงอายุ • สร้างจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ • จัดตั้ง/ขยายธนาคารเวลา (Time Bank) • สร้างเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงาน	• จำนวนชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง • จำนวนจิตอาสาและสมาชิก/ชั่วโมงสะสมของธนาคารเวลา • ร้อยละผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างน้อยเดือนละครั้ง • จำนวนภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่	อปท. วัด/ศาสนสถาน ชมรมผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ สถานศึกษาในพื้นที่
ความมั่นคงปลอดภัย (Security) เศรษฐกิจ / สิ่งแวดล้อม / สิทธิ	• "มีเงินใช้ มีอาชีพ อยู่ได้ พึ่งตนเองได้" (กลุ่ม 1) • "สิ่งแวดล้อมดี" ด้านความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม (กลุ่ม 1–2) • การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ (กลุ่ม 2)	• ส่งเสริมอาชีพและรายได้/วิสาหกิจผู้สูงอายุ • จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (ปรับสภาพบ้าน/พื้นที่สาธารณะ) • จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุครอบคลุมด้านกิจกรรม สุขภาพ อาชีพ และกายอุปกรณ์	• จำนวนกลุ่มอาชีพ/รายได้เฉลี่ยของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ • จำนวนบ้าน/พื้นที่สาธารณะที่ปรับสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยแล้ว • งบประมาณกองทุนผู้สูงอายุที่จัดสรรและเบิกจ่ายจริงต่อปี • จำนวนตำบลที่มีกลไกคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุครบถ้วน	พมจ. แรงงานจังหวัด อปท. กองทุนผู้สูงอายุ หน่วยงานคุ้มครองสิทธิ/ยุติธรรมจังหวัด

เสาหลัก Active Ageing	เป้าหมายจากกลุ่มย่อย	กิจกรรม/แนวทางดำเนินการ	แนวทางการประเมินผล (ตัวชี้วัด)	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		• ส่งเสริมกลไกคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ครบทุกตำบล		

แนวทางการประเมินผลภาพรวม

ประเมินผลแบบ 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับผลผลิต (Output) เช่น จำนวนกิจกรรม/ผู้เข้าร่วมตามแผนงาน (2) ระดับผลลัพธ์ (Outcome) เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพและการเข้าถึงบริการตามตัวชี้วัดในตารางข้างต้น และ (3) ระดับผลกระทบ (Impact) คือคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัย โดยให้หน่วยงานเจ้าภาพหลักในแต่ละเสาหลักร่วมกับภาคีเครือข่ายติดตามประเมินผลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ผ่านทะเบียนข้อมูลผู้สูงอายุรายตำบลและเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ตามกลไกในข้อ 6

3. แผนที่ระบบนิเวศ (Ecosystem Map) การดูแลผู้สูงอายุจังหวัดอุตรดิตถ์

การพัฒนาให้อุตรดิตถ์เป็นเมืองสูงวัยที่มีคุณภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนดังนี้

ภาคส่วน	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก
ภาครัฐ/สาธารณสุข	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล/รพ.สต. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สปสช. เขตพื้นที่
ภาคท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (กปท.)
ภาคประชาสังคม/ชุมชน	ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เครือข่ายธนาคารเวลา วัด/ศาสนสถาน
ภาคเอกชน/เศรษฐกิจ	สถานประกอบการที่รองรับแรงงานสูงวัย ผู้ประกอบการ Silver Economy สถาบันการเงินชุมชน
สถาบันการศึกษา/วิชาการ	โรงเรียนผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยพยาบาลในพื้นที่ ศูนย์ฝึกอบรม Caregiver
ครอบครัวและตัวผู้สูงอายุ	ผู้ดูแล (Caregiver) ในครัวเรือน ผู้สูงอายุในฐานะพลังทางสังคม (Active Agent) มิใช่เพียงผู้รับบริการ

4. เป้าหมาย วิธีการ และงบประมาณ จำแนกตามมิติและช่วงวัย

แยกตามกลุ่มเป้าหมายย่อย 3 ช่วงวัย คือ 60–69 ปี (วัยต้น) 70–79 ปี (วัยกลาง) และ 80 ปีขึ้นไป (วัยปลาย) เพื่อให้การจัดสรรวิธีการและทรัพยากรสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย

4.1 มิติสุขภาพ (Health)

ช่วงวัย	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน/ภาคีที่ร่วมดำเนินการ	งบประมาณ/แหล่งทุน	ผลสำเร็จที่คาดหวัง
60–69 ปี (วัยต้น)	ชะลอความเสื่อม ป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) คงความแข็งแรงของร่างกายและสมอง	คัดกรองสุขภาพประจำปี (ADL, ภาวะสมองเสื่อม, ซึมเศร้า, หกล้ม) จัดกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมทางกาย/โภชนาการตามแนว Lifestyle Medicine และปรับใช้เกณฑ์ดัชนีมวลกาย/รอบเอวแบบเอเชีย	รพ.สต./รพช. อสม. ชมรมผู้สูงอายุ กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (กปท.) สสส.	กปท./สปสช. สนับสนุนงบส่งเสริมสุขภาพรายหัว (ประมาณ 45 บาท/คน/ปี) ร่วมกับงบท้องถิ่นและ สสส.	ร้อยละผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม (กลุ่ม 1) เพิ่มขึ้น อัตราป่วย NCD รายใหม่ลดลง
70–79 ปี (วัยกลาง)	ป้องกัน/ชะลอภาวะพึ่งพิง คัดกรองกลุ่มอาการผู้สูงอายุ (Geriatric syndromes)	คลินิกผู้สูงอายุ/คลินิก NCD เชิงรุก ทีมหมอครอบครัว (FCT) เยี่ยมบ้าน กายภาพบำบัดป้องกันหกล้ม อบรม Caregiver ดูแลผู้สูงอายุ	โรงพยาบาล ทีมหมอครอบครัว Caregiver ที่ผ่านการอบรม อปท. อสม.	กองทุนดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care) สปสช. สนับสนุนรายหัวผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิงเพิ่มเติม	อัตราการหกล้ม/ภาวะแทรกซ้อนลดลง ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านเข้าถึงบริการเชิงรุกครบถ้วน
80 ปีขึ้นไป (วัยปลาย)	ดูแลกลุ่มติดบ้าน–ติดเตียงอย่างมีคุณภาพและศักดิ์ศรี ลดภาวะแทรกซ้อน	ทีม LTC เยี่ยมบ้าน/Home Ward สนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ การดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care) ที่บ้าน	โรงพยาบาล/รพ.สต. Caregiver ครอบครัว อปท. จิตอาสา	กองทุน LTC สปสช. (สนับสนุนประมาณ 5,000 บาท/คน/ปี สำหรับผู้มีภาวะพึ่งพิง) ร่วมกับกองทุนผู้สูงอายุและงบท้องถิ่น	คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงดีขึ้น ภาวะแทรกซ้อน (แผลกดทับ/ปอดอักเสบ) ลดลง

4.2 มิติเศรษฐกิจ (Economic Security)

ช่วงวัย	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน/ภาคีที่ร่วมดำเนินการ	งบประมาณ/แหล่งทุน	ผลสำเร็จที่คาดหวัง
60–69 ปี (วัยต้น)	มีรายได้/บทบาททางเศรษฐกิจที่เหมาะสมหลังเกษียณ	ส่งเสริมอาชีพและวิสาหกิจชุมชนผู้สูงอายุ (Silver Economy) อบรมทักษะอาชีพ/ดิจิทัล เชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตร/หัตถกรรมผู้สูงอายุ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) แรงงานจังหวัด เกษตรจังหวัด อปท. ภาคเอกชน	กองทุนผู้สูงอายุ (เงินกู้ยืมประกอบอาชีพ/เงินอุดหนุนกลุ่มอาชีพ) งบพัฒนาฝีมือแรงงาน	จำนวนกลุ่ม/วิสาหกิจผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อเนื่องเพิ่มขึ้น
70–79 ปี (วัยกลาง)	มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการดูแลของครอบครัว	จัดตั้ง/ขยาย "ธนาคารเวลา" (Time Bank) แลกเปลี่ยนแรงงานจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ เชื่อมโยงเบี้ยยังชีพและกองทุนสวัสดิการชุมชน	อปท. คณะกรรมการธนาคารเวลาประจำตำบล สสส. ชมรมผู้สูงอายุ	สสส./กองทุนผู้สูงอายุ สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารเวลาและระบบสะสม–เบิกถอนเวลา งบสวัสดิการชุมชน	จำนวนสมาชิกและชั่วโมงสะสมของธนาคารเวลาเพิ่มขึ้น ครอบครัวมีภาระค่าดูแลลดลง
80 ปีขึ้นไป (วัยปลาย)	ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุและผู้ดูแล ลดความเปราะบางของครัวเรือน	เชื่อมโยงเบี้ยยังชีพ เงินอุดหนุนเพื่อการดูแล สนับสนุนอุปกรณ์ช่วยเหลือ/ปรับสภาพบ้าน ระบบส่งต่อสวัสดิการเบ็ดเสร็จ	พมจ. อปท. โรงพยาบาล ครอบครัว	งบท้องถิ่น กองทุนผู้สูงอายุ งบปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ	ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุพึ่งพิงเข้าถึงสวัสดิการครบถ้วน ภาระทางเศรษฐกิจของผู้ดูแลลดลง

4.3 มิติสังคม (Social Participation)

ช่วงวัย	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน/ภาคีที่ร่วมดำเนินการ	งบประมาณ/แหล่งทุน	ผลสำเร็จที่คาดหวัง
60–69 ปี (วัยต้น)	มีบทบาท คุณค่า และการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง	จัดตั้ง/พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมจิตอาสา/ปราชญ์ชุมชนถ่ายทอดภูมิปัญญา	อปท. วัด/ศาสนสถาน สถานศึกษาในพื้นที่ กรมกิจการผู้สูงอายุ	งบอุดหนุนท้องถิ่น สสส. งบพัฒนาสังคมจังหวัด	จำนวนโรงเรียนผู้สูงอายุ/ชมรมที่มีกิจกรรมต่อเนื่องเพิ่มขึ้น
70–79 ปี (วัยกลาง)	คงการมีส่วนร่วมทางสังคม ลดความเสี่ยงภาวะซึมเศร้าและความโดดเดี่ยว	ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน/เยี่ยมบ้านโดยจิตอาสาและสมาชิกธนาคารเวลา กิจกรรมกลุ่มตามความสนใจ	อสม. ชมรมผู้สูงอายุ เครือข่ายธนาคารเวลา	สสส. กปท. งบกิจกรรมชมรม	อัตราการถูกประเมินว่ามีภาวะโดดเดี่ยว/ซึมเศร้าลดลง
80 ปีขึ้นไป (วัยปลาย)	ได้รับการดูแล ไม่ถูกทอดทิ้ง และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จนวาระสุดท้าย	ระบบเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพร่วมกับจิตอาสา กลไกเฝ้าระวังการถูกทอดทิ้ง/ทารุณกรรม ให้คำปรึกษาครอบครัวผู้ดูแล	อปท. รพ.สต. พมจ. ครอบครัว	งบท้องถิ่น กองทุนผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางไม่ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวผู้ดูแลได้รับการสนับสนุนทางจิตใจ

5. กรอบงบประมาณเบื้องต้น (สรุปภาพรวม)

งบประมาณที่แสดงเป็นตัวอย่างกรอบอัตราจากกลไกทุนที่มีอยู่จริงในระบบปัจจุบัน ทั้งนี้จำนวนเงินจริงของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรผู้สูงอายุ สัดส่วนกลุ่มติดสังคม/ติดบ้าน/ติดเตียง และการจัดทำแผนงบประมาณร่วมกับหน่วยงานเจ้าของกองทุนในแต่ละปี

มิติ	แหล่งงบประมาณหลัก	ลักษณะการสนับสนุน (ตัวอย่างกรอบอัตรา)
ด้านสุขภาพ	สปสช./กปท./สสส.	งบส่งเสริมสุขภาพรายหัวผู้สูงอายุทั่วไป (≈45 บาท/คน/ปี) และงบดูแลระยะยาว (LTC) สำหรับผู้มีภาวะพึ่งพิง (≈5,000 บาท/คน/ปี)
ด้านเศรษฐกิจ	กองทุนผู้สูงอายุ/หน่วยงานแรงงาน	เงินอุดหนุน/เงินกู้ยืมประกอบอาชีพกลุ่มผู้สูงอายุ งบฝึกอบรมอาชีพและธนาคารเวลา
ด้านสังคม	งบท้องถิ่น/สสส./พมจ.	งบอุดหนุนโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมเยี่ยมบ้าน/เฝ้าระวังกลุ่มเปราะบาง

6. กลไกขับเคลื่อนและติดตามประเมินผล

- แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ด้านผู้สูงอายุระดับจังหวัด มีผู้แทนจากทุกภาคส่วนตามแผนที่ระบบนิเวศในข้อ 3 ร่วมเป็นกรรมการ
- จัดทำแผนปฏิบัติการรายอำเภอ/ตำบล โดยใช้ตารางในข้อ 4 เป็นแม่แบบ (Template) ให้แต่ละพื้นที่ปรับรายละเอียดวิธีการ หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และงบประมาณให้สอดคล้องกับบริบทจริง
- กำหนดตัวชี้วัดร่วมในแต่ละมิติ เช่น ร้อยละผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม อัตราการหกล้ม/ภาวะแทรกซ้อนของกลุ่มติดบ้านติดเตียง จำนวนกลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อเนื่อง และจำนวนสมาชิกธนาคารเวลา

- ติดตามประเมินผลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ผ่านเวทีร่วมคิดของภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด และรายงานต่อคณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประกอบการจัดสรรงบประมาณปีถัดไป

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565ก). Active Ageing แนวคิดสู่การพัฒนาผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/know/13/1502

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565ข). การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/en/topic/view=54

กองทุนผู้สูงอายุ, กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). แผนปฏิบัติการกองทุนผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2565–2569. สืบค้นจาก https://olderfund.dop.go.th

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2565). คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580). สืบค้นจาก https://moe360.blog/2022/05/18/cabinet-resolution-17052565/

สำนักข่าว Hfocus. (2568). บอร์ด สปสช. ไฟเขียวงบบัตรทอง ปี 2569 กว่า 2.72 แสนล้านบาท. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2025/01/32750

TheCoverage.info. (2566). กองทุนท้องถิ่น ช่วยสร้างชุมชนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น. สืบค้นจาก https://www.thecoverage.info/news/content/234

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2566). ธนาคารเวลา สังคมไทยในนวัตกรรมใหม่ กับความสุขที่เบิกได้. สืบค้นจาก https://www.thaihealth.or.th

Bangkokbiznews. (2569). "ธนาคารเวลา" นวัตกรรมทางสังคม รับมือสังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1229385

World Health Organization. (2007). Global age-friendly cities: A guide. Retrieved from https://extranet.who.int/agefriendlyworld/age-friendly-cities-framework/